

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Com i quan es fa servir la música a l'Educació Infantil

Noelia Cardenete Ventaja

TREBALL FINAL DE GRAU

Universitat de Barcelona
Facultat d'Educació
Grau de Mestre d'Educació Infantil

Tutora: Núria Castellano Sole
Curs 2024-2025
Barcelona, 05 de juny, 2025

Modalitat A
Àmbit Temàtic: Procés educatiu i de l'aprenentatge
a l'etapa d'educació infantil

Resum i paraules clau

En el present treball s'analitza l'aplicació de la música concretament al segon cicle d'Educació Infantil (3-6 anys) i en conseqüència, la seva potencialitat en vers el desenvolupament integral dels infants. D'aquesta manera, es dona resposta al títol del treball "Com i quan es fa servir la música a l'Educació Infantil" així com als objectius establerts. Per aquest motiu, s'ha pres de referència un centre escolar de màxima complexitat ubicat al Prat de Llobregat anomenat Institut Escola del Prat. La metodologia del treball inclou un estudi de caràcter qualitatiu, amb una recerca documental exhaustiva i la realització d'enquestes digitals als professionals implicats en la música: la mestra especialista en educació musical, el professional de teatre i les tutores referents dels grups d'infantil (I3, I4 i I5). Els resultats obtinguts mostren que la música s'integra en diferents moments de la jornada escolar, tant en activitats concretes com de forma transversal, i que contribueixen significativament al desenvolupament cognitiu, emocional i social dels estudiants. Finalment, el treball aporta una conclusió acadèmica com a tancament i a la vegada personal. A més, es proposen dues línies de recerca d'investigació per fer reflexionar als docents sobre l'ús de la música a les aules i els beneficis que aquesta comporta a l'aprenentatge dels infants.

Paraules clau: Música, beneficis, educació musical, rutines musicals i desenvolupament integral.

Resumen

En el presente trabajo se analiza la aplicación de la música concretamente en el segundo ciclo de Educación Infantil (3-6 años) y, en consecuencia, su potencialidad en el desarrollo integral de los niños. De esta manera, se responde al título del trabajo "Cómo y cuándo se utiliza la música en la Educación Infantil" así como a los objetivos establecidos. Por este motivo, se ha tomado como referencia un centro escolar de máxima complejidad ubicado en el Prat de Llobregat llamado Instituto Escuela del Prat. La metodología del trabajo incluye un estudio de carácter cualitativo, con una investigación documental exhaustiva y la realización de encuestas digitales a los profesionales implicados en la música: la maestra especialista en educación musical, el profesional de teatro y las tutoras referentes de los grupos de infantil (I3, I4 e I5). Los resultados obtenidos muestran que la música se integra en diferentes momentos de la jornada escolar, tanto en actividades concretas como de forma transversal, y que contribuyen significativamente al desarrollo cognitivo, emocional y social de los estudiantes. Finalmente, el trabajo aporta una conclusión académica como cierre y a la vez personal. Además, se proponen dos líneas de investigación para hacer reflexionar a los docentes

sobre el uso de la música en las aulas y los beneficios que esta conlleva para el aprendizaje de los niños.

Palabras clave: Música, beneficios, educación musical, rutinas musicales y desarrollo integral.

Abstract

This paper analyzes the application of music specifically in the second cycle of Early Childhood Education (3-6 years) and consequently its potential for the integral development of children. In this way, the title of the work "How and when music is used in Early Childhood Education" is answered, as well as the established objectives. For this reason, a highly complex school located in Prat de Llobregat called Institut Escola del Prat has been used as a reference. The methodology of the work includes a qualitative study, with an exhaustive documentary research and the realization of digital surveys to the professionals involved in music: the teacher specialized in music education, the theater professional and the tutors of the infant groups (I3, I4 and I5). The results obtained show that music is integrated in different moments of the school day, both in specific activities and in a transversal way, and that it contributes significantly to the cognitive, emotional and social development of the students. Finally, the work provides an academic conclusion as a conclusion as well as a personal one. In addition, two lines of research are proposed to make teachers reflect on the use of music in the classroom and the benefits it brings to children's learning.

Key words: Music, benefits, music education, musical routines and integral development.

Índex

1. Introducció.....	4
2. Marc conceptual/teòric i contextual.....	7
3. Objectius del TFG.....	16
4. Metodologia del treball.....	17
4.1. Context i participants.....	17
4.2. Tècniques i instruments de recollida de dades.....	17
4.3. Procediment de recollida de dades.....	19
4.4. Anàlisi de les dades.....	22
5. Resultats.....	24
5.1. Resultats (obtinguts).....	24
5.2. Interpretació i discussió dels resultats.....	30
6. Conclusions.....	32
7. Referències bibliogràfiques.....	34

1.Introducció

La música definida com l'“Art que s'expressa mitjançant la combinació de sons, d'acord amb les lleis de la melodia, l'harmonia i el ritme”, és un element fonamental en la cultura i el desenvolupament humà (Institut d'Estudis Catalans (IEC), s.d., entrada “música”, 4a entrada). A través de l'educació musical es pot transmetre aquests coneixements i fomentar una actitud activa envers la música, tal com indica Optimot, que defineix “educació musical” com aquella “destinada a desenvolupar les capacitats i aptituds musicals d'una persona així com l'actitud positiva envers la música” (Optimot, s.d., “educació musical”, 1a entrada). De fet, Justel i Díaz (2012) manifesten que l'entrenament musical i l'estimulació activa beneficia l'aprenentatge integral dels infants en diferents àrees com el llenguatge, la memòria, el pensament lògic-matemàtic, entre altres.

En relació amb l'esmentat anteriorment, és crucial ser conscient de la rellevància de la música en la nostra societat, en la qual forma part de la cultura i contribueix a la comprensió de la diversitat cultural (Acosta de la Fuente et al., 2020). En efecte, “La música entendida culturalmente no solo es una serie de “sonidos específicos”, sino todo lo que envuelve el propio proceso creador y artístico, porque, además, “in music, you not only are producing notes and melodies” (Lortat-Jacob, 2006, citat per Acosta de la Fuente et al., 2020). A causa d'això, m'he plantejat la recerca i creació d'aquest Treball de Fi de Grau sobre Com i quan es fa servir la música a l'Educació Infantil.

Tot seguit, hi ha diversos articles (Bermell, 2008; Justel et al., 2017; Lacárcel Moreno, 1991 i Sarget Ros, 2003) que fan menció de la importància de la música en l'Educació Infantil tant en primer cicle (0-3 anys) com al segon cicle (3-6 anys). Seguint en aquesta línia, diferents autors ressalten la importància de la música des de la infància: es destaca que la música és tan antiga com la humanitat a més del seu potencial d'estimular i fins i tot d'activar les connexions neuronals més bàsiques i primitives. A més s'afegeix que “s'ha demostrat que l'atenció, factor que condiciona l'aprenentatge, es pot estimular mitjançant estratègies educatives musicals, on la imitació dels alumnes condueix puntualment a l'observació constant del professor” (Bermell, 2008, p. 41). També s'al·ludeix a la influència en l'estat d'ànim de la persona, entre altres capacitats així com se subratlla la seva essència per a l'adquisició d'habilitats i destreses musicals en els infants (Sarget Ros, 2003). A més a més, es posa en relleu el paper de la música no només com a assignatura, sinó també com a eina de transmissió cultural, coneixements i com un dret fonamental (Mateiro, 2022). A causa d'això, s'esmenta la importància d'oferir experiències rítmiques i melòdiques, ja que determinen el desenvolupament de les habilitats musicals com el desenvolupament evolutiu de l'infant (Lacárcel Moreno, 1991).

Així doncs, per entendre el punt en què es troba la música i la rellevància que realment té és important tenir present que l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO) considera que la música, com a educació artística, és important pel desenvolupament integral dels nens i nenes. Al Congrés de la UNESCO sobre Pedagogia Musical que es va celebrar en Copenhague l'any 1958 es van definir concretament cinc bases amb la finalitat de donar el valor que la música té. D'entre totes les bases, les que guarden relació amb el tema que s'aborda són:

- "La práctica instrumental crea lazos afectivos y de cooperación que potencian la integración en el grupo".
- "La actividad rítmica vivida a través de estímulos sonoros favorece el desarrollo fisiológico y motriz, así como la memoria musical".
- "La educación musical, al desestimar la tensión y seriedad, actúa como relajamiento para el niño" (Sarget Ros, 2003, p. 205).

En relació amb el que s'exposa anteriorment, val la pena destacar que l'any 2023 la UNESCO va impulsar un projecte anomenat "Música en Apoyo a los Procesos Educativos" en contextos vulnerables, amb la finalitat de promoure l'aprenentatge a través de l'educació i, alhora, afavorir l'accés a la cultura. Aquest projecte facilita que els estudiants, infants i joves, puguin apropiarse de la música amb el suport de professionals qualificats així com disposar d'instruments. D'aquesta forma es creen noves oportunitats educatives i culturals en què la música es converteix en un recurs facilitador d'aprenentatge i d'accés a la formació artística i cultural.

Malgrat aquesta evidència, detectem que existeix una manca d'anàlisis sobre les pràctiques musicals concretes dels professionals, incloent-hi els docents d'educació musical, en les aules d'infantil. És a dir, "el com i el quan" s'incorpora la música en el dia a dia dels infants que es troben al segon cicle d'Educació Infantil. Aquest buit ha generat la necessitat d'investigar les tendències actuals i els moments en què es fa servir a l'aula per a oferir propostes o idees que siguin d'ajuda a tots els professionals d'aquesta etapa. D'aquesta forma pretenc que els docents puguin reflexionar críticament sobre l'aplicació que se'n fa de la música a l'aula tenint en compte la globalitat de la temàtica i de les necessitats de l'alumnat durant el seu desenvolupament.

Per consegüent, aquest treball es proposa en primer pla a analitzar l'ús de la música en l'educació infantil, amb la finalitat d'arribar a comprendre les pràctiques actuals i contribuint a la millora de l'aplicació, afavorint així un desenvolupament integral dels infants. En segon pla relacionat amb l'esmentat anteriorment, es pretén examinar diferents estratègies emprades a l'aula, avaluar la relació entre la música i altres àrees acadèmiques, identificar les rutines en què es fa ús de la música, analitzar les respostes a les enquestes realitzades i finalment, detectar patrons en l'aplicació de la música.

Seguidament, detallem l'organització del Treball de Fi de Grau que s'ha estructurat concretament en cinc parts principals; la primera tracta sobre el marc conceptual, teòric i contextual que ofereix una base sòlida sobre els conceptes clau relacionats amb la música basats en diferents autors i autores així com la seva aplicació en l'Educació Infantil. També el context en què s'aprofundeix sobre la temàtica. La segona es presenten els objectius del TFG, on s'exposen les finalitats i les preguntes de recerca que guien el desenvolupament del treball. La tercera part està dedicada a la metodologia del treball en què expliquem detalladament tot el procés realitzat des del context i participants, el procediment de la recollida de dades, l'anàlisi d'aquestes fins als instruments i tècniques utilitzades per donar resposta a les preguntes i objectius que donen lloc a l'elaboració final. La quarta part mostra els resultats obtinguts a partir de la investigació, amb una anàlisi minuciosa sobre les enquestes en línia realitzades a les docents referents d'Educació infantil i als professionals especialitzats en educació musical. En conseqüència, es mostren les respostes en relació amb els objectius plantejats.

Per acabar, a la darrera part es presenten les conclusions generals així com les reflexions derivades de la realització del treball tenint. En aquest apartat hem considerat la limitació que ha estat present durant el procés d'elaboració del treball. A més, proposem possibles propostes de millora o reflexions per a la pràctica educativa en vers a l'aplicació de la música a l'Educació Infantil.

2.Marc conceptual/teòric i contextual

MÚSICA I TEMPS

La importància de la música en l'àmbit escolar ha experimentat un creixement significatiu al llarg dels anys gràcies als avenços en la recerca sobre l'impacte de l'educació musical, especialment en relació amb els beneficis en el desenvolupament integral o els aprenentatges durant la primera infància. Un exemple representatiu és el que Justel et al. (2017) detallen sobre uns programes d'estimulació musical que es va portar a terme en uns quants subjectes des de l'escolarització fins a l'edat adulta. El resultat, en comparació amb altres persones que no van rebre aquesta formació, van demostrar que les persones que van rebre estimulació musical una vegada que van arribar a la vida adulta van assolir un major nivell d'ingressos laborals, van acumular més formació acadèmica i, en conseqüència, van assolir un rang social més elevat.

Considerant això, no es pot negar el potencial innat de la música per provocar respostes involuntàries en les persones, com la generació d'estats emocionals, alteracions de l'ànim o reaccions motrius. Tal com sostenen Trávez Cantuña et al. (2016), els infants experimenten a través del moviment i la música que té formes de comunicació no verbals inherents i gratificants que van més enllà de la paraula. A més a més, quan els infants tenen la possibilitat d'expressar-se lliurement capacita el desenvolupament motor amb la coordinació i habilitats corporals (equilibri, lateralitat, reconeixement de l'esquema corporal, etc.), el coneixement de l'espai del propi cos i l'espai extern, major autoestima, contribueix a la imaginació, etc. (Sarget Ros, 2003).

Aquest fenomen s'estén al cant: la instrucció mitjançant cançons lúdiques que desperta entusiasme i constitueix una metodologia creativa per estimular processos cognitius durant el desenvolupament infantil, enfortint les habilitats mentals bàsiques mitjançant mecanismes pedagògics actius (Trávez Cantuña et al., 2016). Atès això, el cant es configura com la forma més comuna que tenen les persones per expressar-se musicalment. Abans de la seva aparició formal, es dona en els nadons sons i jocs vocals espontanis a través de l'experimentació, fenomen que es considera l'origen de les cançons improvisades (Lacárcel Moreno, 1991).

En la mateixa línia, Casas (2001) assenyala que avui dia la música és present al nostre entorn, en totes les activitats diàries, per exemple al carrer, als supermercats, als mitjans de comunicació, al joc,

en actes culturals, etc. A més a més, tal com va mencionar Lacárcel Moreno (1991) les infàncies reben diferents estímuls del seu entorn proper i molts d'aquests són ritmes, sons i cançons. Tot i això, es qüestiona els nivells qualitius de les manifestacions musicals en els múltiples àmbits de la vida quotidiana i l'educació (Bentley et al., 2022).

Finalment, per comprendre la situació actual de la música i la seva veritable rellevància, cal tenir present que la UNESCO, institució de l'Organització de les Nacions Unides (ONU), reconeix la música, com a educació artística, com un element fonamental per al desenvolupament integral de les infàncies.

IMPACTES POSITIVS DE L'APLICACIÓ MUSICAL

Diverses investigacions en neurociència musical han posat de manifest que la pràctica musical modifica tant les funcions cerebrals com l'anatomia (Justel et al., 2017). Tanmateix, els musicoterapeutes consideren que la música aporta beneficis als infants posant èmfasi als nens amb diversitat funcional física, mentals o psíquiques i afectives (Sarget Ros, 2003). Alguns exemples, que inclouen tots els infants, són el domini del llenguatge mitjançant l'ampliació de vocabulari, una expressió oral enriquida amb millora de l'articulació, la dicció i l'accentuació, la qual cosa fa que el llenguatge sigui més precís, la coordinació entre el pensament i l'expressió verbal, la diferenciació de melodies musicals, l'agilitat mental, entre altres aspectes.

De fet, gràcies a les nocions que la música posa a disposició dels infants, concretament el compàs, aquests són capaços de fer una evolució a nivell motriu que farà que es produeixi el moviment anomenat "impuls primitiu" acompanyat d'un ritme (Lacárcel Moreno, 1991). Bermell (2008) reforça el plantejament de l'autor i afegeix la necessitat de dur a terme activitats diverses i propostes estimulants que contribueixin a enfortir les seves capacitats i reflexos que seran necessaris per a la formació i desenvolupament d'esquemes.

El ritmo es el potencial musical más primitivo que se da en la persona y su desarrollo lo consideramos paralelo al mundo instintivo, de tal forma que aparece la imitación rítmica antes que cualquier otra forma de imitación musical, tal como la melódica (Lacárcel Moreno, 1991, p. 98).

A més a més, es remarca el fet que l'aprenentatge i entrenament en l'àmbit musical pot influir en la modificació de la plasticitat cerebral tant en infants com en adults (Justel i Díaz, 2012). També en el desenvolupament d'altres dimensions que no estan vinculades directament amb aquesta disciplina,

com ara les competències lingüístiques o habilitats comunicatives, gràcies a la seva capacitat per estimular processos cognitius transversals relacionats amb l'expressió oral i el pensament crític. A més a més, assenyalen que el fet de rebre ensenyament musical durant la infantesa afavoreix l'evolució de competències en l'àmbit verbal i comunicatiu, visual i espacial. En definitiva, la formació artística fent èmfasi en l'àmbit musical com a àrea de coneixement suscita i estimula l'infant en el seu aprenentatge global.

El aprender está asociado con la sensación de competencia, agrado, felicidad. En este sentido el aprendizaje y práctica de la música evidencia logros y genera sentimientos de agrado, satisfacción y felicidad que se traducen en mejores estados anímicos y mayor autoestima del niño (Casas, 2001, p. 201).

La música es troba tan integrada en el desenvolupament humà que fins i tot abans del naixement els infants estableixen un vincle amb el món sonor, ja que la majoria han tingut accés previ quan eren a la panxa de la mare. Estudis com el de Bermell (2008) assenyalen que el ritme actua com a element primordial d'unió entre la mare i el nadó durant la gestació. Posteriorment al naixement, aquesta interacció es manté a través de pràctiques recurrents com el cant per part dels pares o familiars, fet servir com a eina per introduir el son, iniciar jocs o facilitar la comunicació amb el bebè. Aquest fenomen es concreta en l'ús de cançons de falda o també conegudes com a *babytalk*, caracteritzades per la transmissió d'elements musicals bàsics com el ritme, el compàs o l'entonació que generen respostes motrius i emocionals, com ara somriures o moviments sincronitzats.

Més tard, quan els infants van a l'escola bressol també és present la música durant l'execució de totes les rutines i a més a més és un recurs molt utilitzat per la versatilitat que ofereix. La música no només permet treballar coneixements, habilitats i capacitats musicals sinó que és un recurs polivalent que potencia i a la vegada possibilita el treball i fomenta altres aspectes com la cooperació mencionada per González Roldán i Díaz González (2021).

D'acord amb aquesta idea, l'educació musical té múltiples aplicacions, entre les quals la perspectiva intercultural representa una de les menys explorades pels autors. A través de la diversitat d'estils musicals, cançons o danses, la música facilita l'apropament i el coneixement de diferents cultures, promovent així l'acceptació d'un entorn intercultural. Aquest principi s'alinea amb el Decret 21/2023 de la Generalitat de Catalunya, del 7 de febrer, que estableix en "L'eix 4. Un infant que forma part de la diversitat del món", que tracta la necessitat d'integrar la diversitat cultural en els processos

d'ensenyament i aprenentatge. En aquest marc, se subratlla el paper fonamental de la música a l'educació pública, no tan sols com a assignatura sinó com a eina transmissora de cultura i com a dret humà i infantil (Mateiro, 2022).

Per tant, per tal de proporcionar als infants estímuls sensorials adequats des del naixement, resulta essencial introduir-los en el món musical. Aquesta pràctica respon a les necessitats bàsiques dels nadons, com ara manipular objectes o instruments (picar, sacsejar) o realitzar moviments rítmics. Així doncs, la iniciació primerenca a l'educació musical i instrumental afavoreix tant l'adquisició de coneixements com el desenvolupament integral de l'individu, incloent-hi les seves capacitats mentals, emocionals i psicomotrius, entre les quals destaquen el control del moviment, la lateralitat, la motricitat fina i gruixuda, l'equilibri i la coordinació. En aquest sentit, aquesta metodologia potenciarà també l'agudesza auditiva, una habilitat transferible a qualsevol altra disciplina o àmbit personal (Casas, 2001).

Aquest fet es reflecteix en l'article de Casas (2001), que menciona que:

En una revisión exhaustiva de cientos de estudios empíricos realizados entre 1972 y 1992, tres educadores relacionados con el proyecto “Futuro de la música” descubrieron que “la educación musical mejora el aprendizaje de lectura, lengua (incluidas lenguas extranjeras), matemáticas y rendimiento académico en general. En el mismo proyecto, los investigadores anotaron que “la música aumenta la creatividad, mejora la estima propia del alumno, desarrolla habilidades sociales y mejora el desarrollo de habilidades motoras perceptivas, así como el desarrollo psicomotriz (p. 197).

A més, destaquem la participació i experimentació activa de l'alumnat com a elements clau idea reforçada per Beineke (2017). Aquesta metodologia treballa aspectes com la memòria, potenciant millores en la comunicació (especialment en l'ampliació del llenguatge a través de l'adquisició de vocabulari) i genera un major rendiment acadèmic per part dels estudiants. Paral·lelament, afavoreix la sensibilització artística, el control motor, i el desenvolupament d'habilitats musicals i socials. Finalment, promou una agudesza que facilita l'escolta activa i l'atenció contínua. Aquesta dinàmica es vincula amb la visió de Bermell (2008) que afirma que el fet d'imaginar un dia sense escoltar com a mínim una nota musical, resulta complicat. Per tant, aquest fet demostra que la música actua com un estímulo que influeix en el desenvolupament i la transformació de cada persona.

ENTRE LA TEORIA I LA PRÀCTICA: OBSTACLES QUE DIFICULTEN LA IMPLEMENTACIÓ CURRICULAR DE L'EDUCACIÓ MUSICAL AVUI DIA

Malgrat els beneficis pedagògics de l'educació musical, les fonts d'estudis recents evidencien un seguit de limitacions estructurals i obstacles pràctics en la seva implementació. Aquests reptes, documentats en diversos articles, inclouen factors metodològics, institucionals i socioculturals que es mostren a continuació:

- La primera dificultat que es presenta actualment es troba en l'àmbit polític, concretament en les normatives i legislacions que afecten directament el Decret 21/2023 de la Generalitat de Catalunya, del 7 de febrer, la qual cosa genera diversos obstacles interrelacionats. A més, s'afegeix la limitació de recursos per part dels centres escolars, l'absència de suport institucional fent referència a la implementació de projectes interdisciplinaris amb aquesta àrea i que les iniciatives de les propostes artístiques sigui resultat de la col·laboració amb tots els membres educatius (Vaamonde-Sánchez et al., 2021).
- La segona idea està relacionada amb la desigualtat de possibilitats que ha tingut l'àmbit artístic, en aquest cas, la música a conseqüència de la falta d'importància d'aquesta assignatura o àrea als currículums educatius i les propostes pedagògiques. Recullen aquesta idea Vaamonde-Sánchez et al. (2021) afegint l'escassetat de temps dedicat a l'educació artística i musical.
- La tercera fa referència a l'aplicació didàctica dels docents, és a dir, a la metodologia que s'empra de forma general als centres educatius. Bermell (2008) sosté que a l'educació predomina l'aspecte verbal i memorístic relacionat estretament amb l'hemisferi esquerre del cervell. Per tant, l'hemisferi dret vinculat amb allò no verbal, amb àrees d'expressió, el comportament espacial i corporal no es contemplen d'igual manera. A més, es posa en relleu que socialment s'ha generat una visió distorsionada que identifica l'educació artística com a preparació professional d'artistes en lloc de comprendre-la com a estratègia i recurs pedagògic que contribueix la comprensió del medi i les condicions de la realitat que ens envolta (Suesa i Sánchez, 2010).
- La quarta problemàtica es troba a la manca de formació específica del professorat de música (Beineke, 2017), fet que representa un repte global. En nombrosos sistemes educatius

l'assignatura de música és impartida per docents sense especialització (Nieuwmeijer et al., 2019). Aquesta situació condueix a una reducció simplista de l'educació musical que es limita a activitats bàsiques com l'execució i la recepció passiva de cançons infantils, deixant de banda la presència de la creativitat.

- En últim lloc, el cinquè obstacle radica en la manca de competències dels docents per adaptar les activitats als interessos i necessitats de l'alumnat, situació que deriva d'un contacte limitat amb els infants, restringit exclusivament a les sessions pràctiques musicals. Aquesta dinàmica, malgrat la transmissió d'informació per part dels tutors referents, dificulta la personalització pedagògica i limita la resposta efectiva tant als aprenentatges com a les necessitats individuals de l'alumnat (Nieuwmeijer et al., 2019).

No obstant això, encara que les directrius pedagògiques actuals promouen una major integració de la música com a eina transdisciplinària, la realitat educativa mostra obstacles com els mencionats anteriorment. Aquestes limitacions no només afecten el desenvolupament competencial de l'alumnat sinó que reflecteixen problemes curriculars que deriven en desigualtats en àrees artístiques com és la música. Tanmateix, identificar aquestes barreres constitueix el primer pas per dissenyar estratègies adequades per oferir un ensenyament de qualitat i òptim.

PRÀCTIQUES DOCENTS EN L'ENSENYAMENT MUSICAL

Els infants no neixen amb una aptitud musical sinó que s'ha d'anar desenvolupant les capacitats de cada alumne a través d'activitats i propostes on hagin de treballar l'escolta activa, l'audició, la discriminació de sons, etc. Per aquest motiu, d'acord amb Bermell (2008):

Des de la neuropsicologia l'objectiu principal del professor ha de ser programar tasques per activar una major connexió de les vies sinàptiques o xarxa de vies per mitjà de l'aprenentatge, que s'inicia amb l'educació dels sentits, és a dir, estimulants mitjançant la música i el moviment (p. 45).

Tanmateix, el rol del docent contemporani difereix significativament del model tradicional, caracteritzat històricament per una funció exclusiva de transmissió de coneixements. En l'actualitat, gràcies a l'aparició de metodologies emergents aquest paradigma s'ha transformat, situant al docent com a agent referent a més de figura medidora de l'aprenentatge entre el contingut i l'alumne sent aquest l'últim responsable de l'aprenentatge (Bernal Vázquez, 2005).

Partint de les premisses anteriorment mencionades, si es té en consideració aquests aspectes, les activitats o propostes educatives, a més d'estimuladores, adquireixen un caràcter significatiu i faciliten que l'alumnat pugui aprendre mitjançant la utilització dels cinc sentits. D'aquesta forma s'estimulen i es desenvolupen les capacitats cognitives, ja que la persona percep l'entorn a través dels sentits, i especialment mitjançant l'experiència sensorial. Tant el moviment com l'oïda proporcionen les dades bàsiques del nostre entorn, la qual cosa permet que el cervell es vagi estructurant des del moment de néixer (Bermell, 2008).

Tal com sostenen Arús Leita i Pérez Testor (2008) els docents condicionen les respostes de l'alumnat, ja que aquestes es deriven directament dels estímuls generats mitjançant la planificació didàctica, les propostes dissenyades i oferides, els materials seleccionats i els objectius establerts. Així doncs, la finalitat última del procés pedagògic, és a dir, de l'ensenyament i aprenentatge, és assolir un bagatge cognitiu, creatiu i funcional juntament amb habilitats tècniques i rutines i hàbits funcionals sorgides de la pràctica musical (Bernal Vázquez, 2005).

No obstant això, cal subratllar que el mètode que fa servir el docent és una decisió personal i professional (Bernal Vázquez, 2005). Per tant, és necessari ser conscient que no existeix un procés educatiu universal per a la música ni per a qualsevol altra àrea curricular. El docent, a través del domini de teories pedagògiques, diverses metodologies, l'anàlisi de les necessitats o demandes del grup d'infants, entre altres ha d'establir un rol mediador i aplicar les estratègies que consideri més adequades i efectives per transmetre el coneixement.

EL TRIANGLE PEDAGÒGIC: MATERIALS, ESPAI I AMBIENT EN LA CONSTRUCCIÓ DE L'APRENTATGE

Es considera que l'ensenyament musical incorpora elements variats des d'instruments amb timbres totalment diferents fins a l'estudi de les seves relacions tonals que provoquen interès i reaccions emocionals en els infants (Bermell, 2011). Per aquest motiu, es menciona la necessitat d'implementar la pràctica educativa musical partint primerament, del coneixement especialitzat i necessari per al professorat. Segonament, de materials diversificats, accessibles i adaptats que donin resposta als interessos de l'alumnat en funció dels contextos planificats pels docents (Riesco Jimeno, 2009).

En aquest sentit, els materials i recursos didàctics musicals són elements claus en l'ensenyament i aprenentatge, ja que actuen com a ponts entre el contingut educatiu i l'alumne/a. La seva tria i

aplicació exigeixen una anàlisi minuciosa, atès que la capacitat d'aquests instruments per acostar la música a l'infant i potenciar-ne la interactivitat pot determinar l'eficiència global del procés educatiu (Bernal Vázquez, 2005).

A més a més, un altre element indispensable és l'entorn educatiu, ja que un context d'aprenentatge adquireix de significat quan es crea un ambient que desafia els participants mitjançant experiències variades, fomentant la interacció amb el coneixement i la construcció de nous aprenentatges autònomament, on l'alumne exerceix el control sobre "el què i el com" del seu procés educatiu (Morales Bopp et al., 2014).

Per concloure, per tal de dur a terme qualsevol procés d'ensenyament i aprenentatge, és fonamental tenir en compte una sèrie de factors clau. Tal com hem mencionat anteriorment, alguns d'aquests factors són els materials, l'espai i l'ambient. La interacció entre aquests tres elements pot facilitar significativament el procés d'aprenentatge, ja que contribueixen a crear un entorn estimulant i acollidor. Això fa que els infants se sentin més motivats per descobrir i aprendre. D'aquesta forma s'afavoreix un aprenentatge molt més significatiu i actiu.

PRESENCIA DE LA MÚSICA EN DIFERENTS CONTEXTOS

"Tots sabem que l'aprenentatge és el motor insubstituïble per al desenvolupament, i exigeix que el sistema nerviós sigui modificat constantment pels estímuls exteriors o ambientals gràcies a la propietat de plasticitat del cervell" (p. 45). Per aquesta raó, amb la música a més de treballar i estimular el desenvolupament motor, es permet el treball d'altres àrees i processos cognitius com la memòria o el llenguatge (Rodríguez, 1994 citat per Bermell, 2008).

En connexió amb les aportacions prèvies, s'assenyala la presència transversal de la música en diferents matèries o àrees d'aprenentatge de l'educació infantil, argumentant la necessitat d'implementar formació musical des de la primera infància (Riesco Jimeno, 2009). D'aquesta forma es veu la manifestació i existència continuada de la música en els següents casos a tall d'exemplificació:

- **Logicomatemàtica:** A través de l'ús de seqüències temporals i patrons sonors (ritme, compàs).

- **Llengua:** La veu, com a instrument musical natural, es considera imprescindible per a la producció del llenguatge oral. A més del llenguatge no verbal mitjançant l'expressió que és un llenguatge universal.
- **Coneixement del medi:** El so, com a element omnipresent (dansa, instruments, transports, sons ambientals), actua com a eina d'exploració de l'entorn.
- **Educació física:** Promou la coordinació, la lateralitat, el moviment i control postural i la consciència cinestèsica.
- **Educació emocional:** Facilita l'expressió d'emocions i estats d'ànim, afavorint la relaxació i les habilitats socioafectives.

En aquest sentit, es confirma l'exposat anteriorment en el projecte implementat en un centre educatiu català on es va incorporar la música i la dansa com a assignatura per millorar els resultats acadèmics (Suesa i Sánchez, 2010). El programa tenia un enfocament específic en educació infantil. Mitjançant la introducció del ballet clàssic, es van treballar continguts musicals, el coneixement del cos i l'esquema corporal, així com la relació amb l'entorn. Tal com assenyalen les autores, "L'infant que dansa es torna més obert a la comprensió de l'entorn, i això es reflecteix en la seva relació amb els aprenentatges" (p. 47).

3.Objectius del TFG

Aquest treball de fi de grau s'emmarca dins l'àmbit de la música a l'Educació Infantil. L'**objectiu general** indica allò que volem investigar que és "com i quan" es fa servir la música en l'àmbit educatiu per generar aprenentatges en l'etapa d'Educació Infantil. Per tal d'assolir aquest propòsit, hem establert uns **objectius específics** que permeten abordar de manera detallada i estructurada la temàtica (Colom Cañellas, 2009).

Amb la finalitat de crear uns objectius concrets i factibles, vam plantejar un conjunt de preguntes de recerca que fossin realistes, clares i susceptibles de ser resoltes mitjançant l'elaboració d'aquest treball. Un cop vam tenir clar el plantejament d'aquestes qüestions, les preguntes que van guiar la redacció dels objectius van ser les següents:

- Com s'utilitza la música per generar o afavorir els aprenentatges en l'etapa d'Educació Infantil?
- Quan, en quins moments del dia, es fa servir el recurs musical a l'aula com a mitjà d'aprenentatge?
- Quins beneficis aporta la música als processos d'aprenentatge dels infants?

Aquestes preguntes van permetre establir uns objectius específics que orienten la recerca cap a aspectes clau de la interacció entre la música i l'Educació Infantil tenint present tant la pràctica educativa com la percepció dels professionals implicats. A més de tenir en compte la finalitat del TFG i les respostes que volia obtenir. A continuació, presentem els objectius específics d'aquest treball.

1. Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil.
2. Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees.
3. Identificar les rutines diàries on es fa servir la música com a eina d'aprenentatge.
4. Analitzar les respostes obtingudes de les enquestes realitzades a docents referents en educació infantil i a professionals de la música.
5. Detectar patrons o tendències en l'aplicació de la música a través de les enquestes efectuades.

Finalment, amb aquesta estructura, el treball pretén oferir una visió integral sobre l'aplicació i el paper de la música en aquesta etapa escolar, contribuint a comprendre millor com aquest recurs pot potenciar els processos d'aprenentatge i el desenvolupament global dels infants.

4. Metodologia del treball

4.1. Context i participants

Per poder realitzar l'elaboració d'aquest Treball de Fi de Grau (TFG), primerament vam plantejar un problema o una necessitat concreta que justificava la rellevància i l'interès d'aquest estudi. Que és analitzar l'ús de la música a les aules d'infantil a causa de l'escassetat d'informació sobre la temàtica. Aquesta fase inicial va ser fonamental, ja que permetia contextualitzar el projecte i establir els objectius que es volien assolir. A partir d'aquí, vam seguir un procés rigorós i estructural, que es divideixen en parts o fases per garantir la validesa i la coherència del treball (Colom Cañellas, 2009).

En primer lloc, vam definir la metodologia que volíem emprar per a la recollida i anàlisi de la informació així com els instruments per obtenir informació concreta i necessària per a la realització del treball. Aquesta decisió metodològica va ser clau per assegurar que les dades obtingudes fossin fiables i que donessin resposta als objectius plantejats. Posteriorment, per completar i ampliar la informació extreta i obtenir respostes específiques sobre l'aplicació i el moment en què es fa servir la música a l'Educació Infantil, vam elaborar dues enquestes en línia.

Per acabar, un cop completada la fase de recerca documental, en la qual es va recopilar i revisar una àmplia varietat de fonts bibliogràfiques vinculades amb la temàtica, i després d'haver de recollir les dades obtingudes a través de les enquestes realitzades a professionals d'Educació Infantil (la mestra de música, un professional de teatre i les tutores dels grups d'infantil), vam procedir a l'anàlisi exhaustiva d'aquestes dades. Aquesta anàlisi va consistir en l'examen detallat de les respostes amb la interpretació d'aquestes amb la finalitat de donar resposta als objectius establerts.

4.2. Tècniques i instruments de recollida de dades

A continuació mencionem i expliquem les tècniques i instruments de recollida de dades concretes que s'han fet servir al llarg del treball. Tal com hem mencionat anteriorment, els instruments escollits per recollir la informació necessària per dur a terme aquest treball han estat la combinació de dues estratègies d'investigació, ja que ambdues es complementen i permeten un major accés a la informació (Colom Cañellas, 2009). Concretament, vam fer servir la recerca bibliogràfica i l'enquesta en línia.

En aquest sentit, vam optar per fer servir com a principal eina la recerca documental, que va permetre obtenir un marc teòric sòlid i una comprensió profunda del tema a partir de fonts acadèmiques, revistes científiques, estudis i altres documents rellevants. Previ a la recerca vam tenir presents els següents criteris sobre la metodologia:

1. **Què volíem fer?:** En aquesta primera vam definir allò que preteníem amb la realització del treball, tenint clara la finalitat d'aquest i el tema a desenvolupar.
2. **Quins antecedents hi ha sobre la temàtica escollida?:** Seguidament, vam haver d'investigar i fer una recerca minuciosa per conèixer si el tema escollit era innovador o no, si és una qüestió real i quines dades ho justifiquen, si abans algú ha estudiat o investigat sobre aquest tema o a qui pot beneficiar.
3. **Què podríem fer?:** Per acabar, vam reflexionar sobre la resolució o no del problema, ja que el fet d'investigar sobre un tema no implica una resolució directa. Per tant, vam haver d'identificar els recursos disponibles i el temps amb què comptàvem.

Quant a les enquestes, van ser dirigides a un grup reduït, però representatiu de professionals de l'educació, concretament a un total de cinc docents d'un centre específic anomenat Institut Escola del Prat. El centre mencionat és una escola educativa de titularitat pública creada l'any 2010-2011. En relació amb la seva ubicació, es troba al barri de Sant Cosme, dins del municipi del Prat de Llobregat Baix Llobregat, a la comarca del Baix Llobregat (Barcelona).

És rellevant mencionar que l'escola presenta una situació educativa única i complexa influenciada pel seu entorn socioeconòmic i cultural que influeix directament en el seu funcionament i reptes educatius. Aquesta realitat fa que el centre sigui considerat de màxima complexitat (CMC), amb una única línia educativa per cada grup des d'Infantil amb tres anys (I3) fins a 4t d'ESO. Aquesta singularitat aporta un valor afegit a l'estudi, ja que permet l'escolarització contínua de l'alumnat en el mateix centre.

Finalment, després de realitzar les fases anteriors de recerca i recollida de dades vam analitzar-les. Aquesta anàlisi ens va permetre extreure resultats clars, sintetitzats i fonamentats, que van ser la base per a la formulació de les conclusions finals del treball. També van aportar valor afegit al treball, ja que van permetre una major comprensió del tema. És essencial tenir en compte que les conclusions no només responen a les preguntes plantejades en un inici amb relació als objectius

establerts, sinó que també aporten una visió crítica sobre la pràctica educativa i l'ús de la música en la primera etapa d'escolarització.

En conclusió, l'anàlisi ens ha permès respondre les preguntes qüestionades vinculades amb els objectius fixats, veure si la problemàtica es pot resoldre i a més, la possibilitat de donar pas a futures línies d'investigació i millores pedagògiques arran de la reflexió dels docents.

4.3. Procediment de recollida de dades

A continuació, presentem i detallem de manera exhaustiva les diferents fases que vam dur a terme durant el procés de recollida de dades. Aquest procés el vam realitzar partint del mètode científic per entendre millor la situació que es tracta al llarg del treball (Meneses et al., 2018). Aquest procés va incloure una sèrie de passos planificats i estructurats incloent els instruments i recursos utilitzats.

Primerament, amb el propòsit de trobar el màxim d'informació possible sobre la música a l'Educació Infantil vam fer servir una gran recerca documental. Aquesta recerca es va desenvolupar a través de diferents portals i cercadors especialitzats que permetessin trobar articles, documents acadèmics, llibres, tesis, entre altres. Concretament, es van fer servir Dialnet, Eric, Google Scholar, Dipòsit Digital, Cercabib i JCR. També, es van fer servir revistes electròniques com ArtsEduca, Revista Internacional de Educación Musical, Early Years, Developmental Science, European Early Childhood Education i Research Journal per trobar articles especialitzats en la disciplina de l'art que inclou la música com a centre d'interès del treball.

Finalment, en paral·lel a la fase anterior vam elaborar dues enquestes amb un total de deu preguntes (vegeu annex 2) i una última que donava l'oportunitat a les persones que participaven a fer una aportació pròpia en relació amb el tema. La primera enquesta va ser dirigida a dos mestres especialistes en educació musical, concretament, la mestra d'educació musical del centre **(A)** i un professional de teatre extern a l'escola **(B)** i la segona es va adreçar tres mestres referents d'Educació Infantil de l'Institut Escola del Prat de Llobregat: mestra d'I3 **(C)**, mestra d'I4 **(D)** i mestra d'I5 **(E)**. Aquestes preguntes van estar pensades acuradament per obtenir unes respostes concretes i el màxim detall possible. Per aquest motiu, totes les preguntes que configuren l'enquesta van ser de resposta oberta. És a dir, el propòsit era aconseguir el màxim d'informació possible sobre l'aplicació, el tipus de metodologia, els moments en què es fa servir la música a l'aula, entre altres qüestions. Les enquestes les vam crear mitjançant una plataforma en línia anomenada *Google Forms* que permetia,

una vegada creada l'enquesta, enviar l'enllaç a les persones seleccionades per poder respondre-les. A més, aquesta aplicació web emmagatzema les dades tant de les enquestes creades com de les diferents respostes. Aquest fet fa que es pugui accedir en qualsevol moment, dia i hora a partir de l'adreça electrònica amb la qual van ser creades.

Per tal de fer arribar les enquestes digitals, per una banda, ens vam posar en contacte amb la mestra referent d'I3 (C). Gràcies a la seva intervenció, vam poder fer arribar a les dues mestres d'infantil restant, dels grups d'I4 (D) i d'I5 (E), l'enllaç de l'enquesta perquè poguessin accedir juntament amb el document de consentiment (vegeu annex 1) i la meua adreça electrònica perquè em poguessin fer arribar els consentiments signats. Per altra banda, vam enviar un correu electrònic al centre perquè fes arribar l'enquesta i el consentiment a la mestra especialista en educació musical. Per acabar, vam obtenir el contacte de la persona encarregada de fer teatre a l'escola, ja que es feia a través d'un servei extern al centre, a qui vam explicar la naturalesa i propòsit del treball, i vam sol·licitar, amb el seu consentiment, que participés en l'enquesta. També vam proporcionar-li la meua adreça electrònica per poder tenir tots els consentiments al mail i tenir un registre adequat.

Tot seguit, a la taula 1 es mostra la relació entre els objectius específics i l'instrument o estratègia emprada per obtenir la informació necessària.

Taula 1. *Objectius i instruments*

OBJECTIUS ESPECÍFICS	INSTRUMENTS
- Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil.	Recerca i anàlisi bibliogràfica. Enquesta als professionals de l'educació.
- Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees.	Recerca i anàlisi bibliogràfica. Enquesta als professionals de l'educació.
- Identificar les rutines diàries on es fa servir la música com a eina d'aprenentatge.	Enquesta als professionals de l'educació.
- Analitzar les respostes obtingudes de les enquestes realitzades a docents referents en educació infantil i a professionals de la	Enquesta als professionals de l'educació.

música.	
- Detectar patrons o tendències en l'aplicació de la música a través de les enquestes efectuades.	Recerca i anàlisi bibliogràfica. Enquesta als professionals de l'educació.

Nota. A la primera columna es fa constar els objectius específics del TFG i a la segona columna els instruments emprats.

Quant als recursos necessaris durant l'execució de la fase recollida i l'anàlisi de dades, es va optar per fer servir dues categories principals de recursos que van permetre l'eficàcia i la qualitat del procés. Aquestes categories van ser seleccionades tenint en compte la seva idoneïtat i adequació al tema escollit per obtenir informació fiable a la vegada que rellevant, així com per facilitar una anàlisi rigorosa i estructurada. A més a més, la integració dels diferents recursos va permetre abordar diferents aspectes de l'estudi. A continuació, descrivim els recursos, explicant la importància dins dels treballs i la seva funció.

- 1. Recursos humans:** Van ser els professionals de l'educació implicats en el treball que van respondre les enquestes sobre el TFG.
- 2. Recursos materials:** Els recursos materials emprats en la realització del treball ha estat principalment un ordinador portàtil amb accés a la xarxa d'internet, que va permetre la realització i gestió del treball. També s'inclouen les enquestes, tot i que han estat en línia; per tant, els participants van necessitar l'ús de materials com ordinadors, connexió a internet i programes de processament de textos com el Word per omplir i signar el consentiment (Colom Cañellas, 2009).
- 3. Recursos formals:** Aquesta categoria contempla els tràmits i comunicacions realitzats amb el centre educatiu i els docents, així com la gestió dels consentiments informats necessaris per garantir la participació sobre les enquestes i la informació relativa al treball.

És significatiu destacar que el fet d'haver escollit les enquestes com a un dels mitjans per obtenir informació cobreix la necessitat d'infraestructures i recursos humans que sovint representen obstacles per a la realització del treball en relació amb la disponibilitat de temps (Jiménez Buedo i Santana Leitner, 2012).

4.4. Anàlisi de les dades

Posteriorment a la fase de recollida de dades, vam dur a terme una selecció i anàlisi exhaustiva d'articles i documents relacionats amb la temàtica per poder obtenir informació contrastada de diferents autors/es, però que fos útil per la redacció del TFG. Tot seguit, vam iniciar el procés de lectura dels articles seleccionats escollint la informació rellevant per a redactar els diferents apartats del treball a més de la creació d'un breu resum dels diferents articles. Aquesta fase juntament amb la redacció del TFG han estat les més extenses, ja que hem dedicat molt més temps per obtenir un treball de qualitat. En acabar les lectures, amb les anotacions i redaccions convenients, vam donar pas a la redacció del treball tenint presents les aportacions pròpies i la redacció de la informació escollida dels diferents articles per contrastar i combinar idees compartides o no de diferents autors/es, exemples d'investigacions realitzats, o definicions rellevants.

Tal com hem mencionat anteriorment, les preguntes de les enquestes van ser obertes, ja que la finalitat era obtenir informació qualitativa i no pas quantitativa. La causa és que el treball té el propòsit d'avaluar les relacions musicals entre les diferents àrees d'aprenentatge, examinar les diverses estratègies emprades, identificar rutines en què participa la música i detectar patrons en l'aplicació de la música. Per tant, les dades que ens interessin són aquelles qualitatives, que s'han realitzat a partir d'enquestes digitals, per obtenir informació d'experiències dels professionals sobre el tema que abastem. D'aquesta forma pretenem comprendre "el què passa, el com i el quan" a les aules d'infantil amb relació a la música. També per observar la realitat que es vol investigar a través de preguntes, prèviament estructurades i pensades, a terceres persones (Jiménez i Santana, 2012).

Un cop obtingudes les respostes en línia de les enquestes digitals vam fer una lectura d'aquestes per extreure una idea general. Seguidament, vam recollir la informació de les preguntes, però aquesta vegada d'una en una. És a dir, primer vam revisar totes les respostes de la pregunta u, després de la dos i així successivament fins a arribar a l'última. Després vam crear un document de dues parts, la primera, adreçada als especialistes i la segona, a les mestres referents. En aquest document vam registrar les respostes de cada professional a qui se li va atorgar una lletra per poder diferenciar-ho. La mestra de música (**A**), el professional de teatre (**B**), la mestra d'I3 (**C**), la mestra d'I4 (**D**) i finalment, la mestra d'I5 (**E**). Aquesta forma de fer va permetre tenir les diferents respostes per analitzar-les i contrastar-les i així obtenir una idea clara per establir els resultats i posteriorment les conclusions. A més a més, vam definir quatre categories, les detalllem al següent punt del treball número cinc, pel que fa a l'enquesta de les docents d'infantil, ja que presentaven certs aspectes en comú.

En conclusió, aquesta fase l'hem dut a terme mitjançant una anàlisi acurada i sistemàtica de les dades qualitatives obtingudes al llarg del treball. El procediment que hem executat ha estat rigorós i estructurat per poder obtenir uns resultats a través de les respostes i la interpretació d'aquestes han estat els següents:

- **Recollida de dades:** Mitjançant les respostes obtingudes a través de les enquestes en línia.
- **Anàlisi extensa de les dades:** A partir de les respostes de les cinc enquestes en les quals s'ha recollit les opinions i experiències dels participants a través de la transcripció d'aquestes (vegeu annex 3). En aquesta fase hem identificat patrons i tendències rellevants així com certes coincidències i possibles contradiccions, entre les perspectives expressades. També hem creat la categorització de l'enquesta de docents referents d'infantil.
- **Establiment de resultats:** En relació amb les respostes obtingudes, l'anàlisi elaborada i la interpretació dels continguts, posant en relleu els elements que aporten una major comprensió al tema tractat (Jansen, 2012).

El procés realitzat ens ha permès extreure conclusions fonamentals elaborades a partir dels punts anteriors i que permeten donar resposta als objectius establerts a l'inici del TFG.

5. Resultats

5.1. Resultats (obtinguts)

A continuació, exposem els resultats obtinguts a partir de les cinc enquestes digitals realitzades als professionals de l'Institut Escola del Prat, en relació amb els objectius establerts a l'inici del TFG. En primer lloc, presentem els resultats de l'enquesta dirigida als professionals especialistes: una mestra d'educació musical del centre (**A**) i un professor de teatre (**B**) que ofereix un servei extern a l'escola. En segon lloc, mostrem els resultats de l'enquesta adreçada a les mestres referents dels grups d'infantil (**C**, **D** i **E**) organitzades en quatre categories: **ús i cronologia de l'aplicació musical, potencialitat musical, visió de la música i coneixements musicals**. Aquestes categories s'han establert a partir dels aspectes que comparteixen les mestres d'infantil, atès que tenen en comú el projecte educatiu del centre i, per tant, una metodologia semblant, els horaris i a més, formen part del mateix claustre de docents.

Resultat enquesta als professionals de l'educació musical (A i B)

Pregunta 1- Quina metodologia segueixes per introduir o treballar la música a l'aula amb els infants? Per què has escollit aquesta metodologia i no una altra?

Aquesta pregunta fa referència al mètode, és a dir, a la forma que té el o la professional d'educació musical per tal de treballar la música a l'aula d'infantil. A més, pretenem obtenir informació no només dels referents en què es basen per a la gestió i realització de la música a les classes sinó també dels motius de l'elecció del tipus de metodologia. Dit això, la mestra **A** fa servir una barreja del mètode Segarra, Kodály, Dalcroze i Orff. En canvi, el mestre **B** menciona que la metodologia que empra és la música, ja que a partir d'aquesta ensenya als infants teatre. En aquest cas, no menciona cap autor/a sinó que explica que fa cançons de benvinguda i comiat (hola i adeu) i altres que l'ajuden a plantejar activitats.

Pregunta 2-Com adaptes la metodologia a les necessitats educatives dels infants? I a les diferents edats?

En aquesta qüestió es pregunta sobre l'adaptació de l'àrea musical a les necessitats educatives tenint present el context escolar en què s'ubica el centre educatiu a més de les diferents edats (I3, I4 i I5). Per una banda, la mestra **A** explica que "Intento fer la música de manera molt vivencial. En forma de

joc, i a través del cos, és com ens aproximem a tots els conceptes musicals. Tinc molt seqüenciats els sabers musicals a aprendre al llarg de l'educació infantil i primària...". També fa menció de les necessitats de cada grup i menciona que té en compte els interessos dels infants que marquen el ritme de les sessions. Per altra banda, el professional **B** coincideix i explica a més, que ell pateix de "Cançons més o menys complexes segons les necessitats".

Pregunta 3- Fas servir la música per treballar aspectes no musicals (com el llenguatge, les matemàtiques, etc.)?, quins? I en quins moments?

Amb aquesta pregunta es proposa saber si els diferents professionals fan servir la música com a eina transversal en altres àrees o moments en què es fa servir l'educació musical (teatre o sessions de música). En el cas de la mestra **A**, menciona que a través del cant treballen el llenguatge, el vocabulari, la dicció, etc. També posa en relleu que en cursos superiors les matemàtiques es troben presents quan aprenen ritmes més complexos. En el cas del professional **B**, també a través de la cançó de benvinguda treballen els noms dels companys i companyes de classe saludant-se.

Pregunta 4- Com et marques allò que vols treballar? Quins criteris estableixes?

La finalitat d'aquesta pregunta era conèixer l'organització prèvia a la metodologia per saber quins criteris es feien servir i quins aspectes amb relació a la música es marquen per treballar al llarg de l'any. La mestra **A** detalla que pren de referència el Decret 21/2023 de la Generalitat de Catalunya, del 7 de febrer, per treballar els sabers musicals i menciona que intenta que visquin la música i la creació d'aquesta juntament amb el ball i el fet de tocar instruments com a font de plaer. El professional **B** destaca que escull un eix del Decret que li sembla adequat, que els motivi i a partir de l'eix, ell ho desenvolupa musicalment i teatralment.

Pregunta 5- Com avalues el progrés i l'aprenentatge musical dels infants? Quins criteris o indicadors segueixes?

És important el procés d'avaluació durant tot el procés, per aquesta raó la pregunta té la intenció de descobrir com ho fan. La mestra **A** fa l'avaluació mitjançant la participació diària i l'observació directa en cadascuna de les sessions. El mestre **B** coincideix, remarca l'observació sobre l'aprenentatge o no de la lletra de les cançons, però esmenta que "Ho avaluo de forma subjectiva, observant si han après cançons, lletres, i si els agrada fer música amb mi".

Pregunta 6- Quina perspectiva tens sobre la música des del punt de vista professional? (Com la definiries)

La forma en què cada professional imparteix, presenta i porta a terme la música pot ser d'ajuda o no al procés d'ensenyament i aprenentatge. Per aquest motiu amb aquesta pregunta pretenem indagar sobre l'opinió en vers la música dels professionals que l'imparteixen. La mestra **A** assenyala que la música es troba present en la nostra vida i entorn quotidià, facilita la creació d'activitat d'ensenyament i aprenentatge de forma més motivadora a més que li aporta valor experimental i emocional d'una manera transversal afirmant que la música facilita la comprensió d'altres matèries. També, destaca que la música aporta intrínsecament diferents actes cognitius i reflexius com també d'altres disciplines i posa en relleu que vivim i aprenem de la música. El mestre **B** considera que la música és una eina de comunicació, de transmissió de valors, coneixements, tradicions, emocions i vivències.

Pregunta 7- Fas servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? (Moments del dia en què es fa servir la música)

La mestra **A** explica que el centre escolar ha realitzat alguns canvis entre els quals ha substituït el timbre tradicional que marca l'horari per música i afegeix que és un "aspecte que tota la comunitat educativa valora molt positivament ...". També menciona que té coneixement sobre l'ús de la música a l'aula d'infantil explicant que "Sé que a Infantil fan servir la música al "bon dia", a l'hora d'entrar a l'aula després del pati...". Quant a teatre, s'esmenta que la música li serveix per guiar les classes o sessions, per expressar els mateixos sentiments quan escriu cançons, per desfogar-se i a la vegada passar-ho bé quan canta (**B**).

Pregunta 8- Quina és l'estructura d'un dia de música amb alumnes d'infantil?

L'especialista **A** menciona que les activitats que es realitzen en les sessions van de més tranquil·les a major participació corporal i menciona que sempre hi ha un moment per a la cançó. El professional **B**, explica que majoritàriament fan teatre a les seves sessions i que, per tant, la música li serveix per saludar, per guiar dinàmiques i fer l'acomiadament.

Pregunta 9- Et coordines amb altres docents d'infantil per integrar la música en altres moments del dia, fora de la classe de música?

Els dos professionals (**A** i **B**) coincideixen i tenen coordinació amb altres docents. En el cas de la mestra **A** fa la coordinació amb el centre, ja que explica que la música és present a les tradicions i festes catalanes, per aquesta raó es coordina per escollir cançons i danses. En canvi, a teatre es fa la

coordinació amb la mestra referent del grup per planificar les classes i elaborar materials necessaris (B).

Pregunta 10- Organitzes actuacions o concerts amb els infants? Amb quina freqüència i en quins moments del curs?

L'especialista **A** menciona que organitza el concert de Nadal de manera organitzada i el professional **B** també prepara actuacions, però a partir de sis anys aproximadament i un cop al llarg del curs. De fet, amb el grup d'I5 van dur a terme una obra de teatre sobre les abelles i van convidar a les famílies per fer la representació.

Pregunta addicional - Vols afegir informació sobre la temàtica?

La mestra **A** aporta que l'àrea de música pot esdevenir un espai socialitzador que coincideix amb la resposta del professional **B** a la pregunta número set. A més, considera que potencia l'autoestima dels alumnes amb moltes dificultats en altres àrees. També ajuda a la relaxació i el gaudi. Per acabar, convida a aprofitar-ho.

Una vegada exposades les respostes dels dos professionals, esmentem la vinculació amb els objectius que vam establir per dur a terme el treball. Dit això, les preguntes número u, dos i déu, responen al primer objectiu que és "Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil". Tot seguit, la pregunta número tres atén l'objectiu número dos "Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees". A més, les preguntes quatre, cinc, vuit i nou resol l'objectiu número cinc "Detectar patrons o tendències en l'aplicació de la música a través de les enquestes efectuades". Després la pregunta número set aborda l'objectiu tres "Identificar les rutines diàries on es fa servir la música com a eina d'aprenentatge". Finalment, totes les preguntes, inclosa l'addicional, estan enfocades a respondre l'objectiu quatre que és "Analitzar les respostes obtingudes de les enquestes realitzades a docents referents en educació infantil i a professionals de la música".

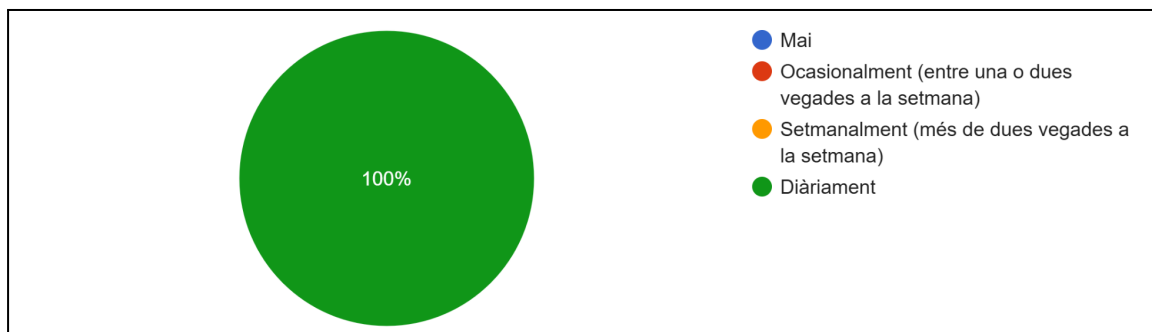
Resultat enquesta a les mestres d'Educació Infantil (C, D i E)

- **Ús i cronologia de l'aplicació musical**

Hi ha diverses preguntes relacionades amb la cronologia de l'ús de la música a les aules d'infantil. A continuació, (vegeu gràfic 1) mostrem la resposta a la pregunta número cinc "Amb quina freqüència

incorpores activitats musicals a l'aula?" en què es pot veure que les mestres comparteixen opinió i apliquen la música diàriament amb l'alumnat.

Gràfic 1. *Pregunta número cinc de l'enquesta a les mestres d'Educació Infantil*

Font: Elaboració pròpia amb els resultats de les enquestes a través de Google Forms.

Quant a l'ús de la música que fa servir l'Institut Escola del Prat, les mestres d'Educació Infantil coincideixen que tant a l'entrada i sortida del centre, al pati com al menjador es fan servir. A més, les tres professores mencionen que a l'aula s'implementa la música per dur a terme el bon dia i la relaxació. A més, tant la mestra **C** com la docent **E** coincideixen i expliquen que alguns altres moments en què fan servir la música a l'aula és per dur a terme les rutines i a la tarda, com també ha mencionat la mestra **D** a la pregunta dos. La mestra **D** sí que menciona que fa servir la música a les tardes, però no destaca cap altre moment del dia. En canvi, detalla que utilitza la música a "l'estona de fer música, posem música, cantem i fem danses".

Pel que fa a la rutina que fan servir cadascuna de les mestres referent a la música, les tres docents mencionen aspectes diferents. Per una banda, la mestra **C** fa servir les pràxies com a rutina. Per l'altra, la docent **D** fa servir la rutina de relaxació i a vegades a les sortides. Per acabar, la mestra **E** afirma que fa servir una rutina, però no especifica quina. Altres moments que les professores han mencionat que fan servir la música per treballar certs aspectes són els següents. Concretament, la mestra **E** especifica que utilitza la música "per treballar conceptes com les vocals, figures geomètriques...". En canvi, la docent **D** no detalla cap altre moment. Per finalitzar, la mestra **E** menciona que la fa servir per construir aprenentatge quant a la "llengua, mates i anglès i per fer relaxació". Aquesta informació ha estat extreta de les preguntes u, dos, quatre, cinc, sis i deu que responen als objectius número u "Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil", tres "Identificar les rutines diàries on es fa servir la música com a eina d'aprenentatge" i cinc "Detectar patrons o tendències en l'aplicació de la música a través de les enquestes efectuades".

- **Potencialitat musical**

Quant al potencial que té la música, és a dir, els beneficis que pot oferir en les diferents àrees, de nou, les tres mestres d'infantil afirmen que apliquen la música en les diverses àrees d'aprenentatges. La docent **C** fa servir cançons de falda i cançons a través de les aplicacions Youtube i Kukis Music. Explica que “la música em serveix per reforçar l'aprenentatge de continguts, com ara el vocabulari, les vocals o les parts del cos, mitjançant cançons i ritmes senzills”. La mestra **D** coincideix amb l'ús de l'aplicació Kukis Music. La mestra **E** afegeix que fa servir la música per treballar llengua, mates, anglès i a més a més, per fer relaxació. El recull de dades s'ha obtingut de la pregunta número tres que respon a l'objectiu número dos “Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees”.

- **Visió de la música**

La perspectiva que té cada docent sobre l'àmbit musical és un aspecte important, ja que l'aplicació es pot veure condiciona segons la importància o el valor que s'atorga i l'ús que se'n fa. Dit això, la mestra **C** menciona que “Com a mestra d'infantil, faig un ús constant i transversal de la música dins l'aula. La utilitzo com a eina educativa per afavorir la concentració, crear rutines i fomentar l'expressió corporal i emocional dels infants (...)”. També menciona que fa ús de les cançons per recollir, saludar, acomiadar-se i per executar activitat de moviment lliure com danses, jocs rítmics o en estones de relaxació. En canvi, la professora **D** afirma que fa servir molt la música sense fer cap altra menció. Finalment, la docent **E** pensa que fa un ús “Lúdic i educatiu” i explica que per a ella és “Un recurs molt útil i versàtil per a moltes ocasions, que resulta molt agradable i divertit per a tothom”. El conjunt d'Informació s'ha recollit de les preguntes set, vuit i deu que atenen els objectius número u “Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil” i dos “Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees”.

- **Coneixements musicals**

A la formació professional per ser mestres d'Educació Infantil es rep una part d'educació musical en què es tracten les bases de la música així com conceptes clau. En relació amb el mencionat anteriorment, coincideixen la mestra **D** i **E** en què els coneixements que tenen són els “bàsics”. La mestra **E** afegeix que “Crec que tinc coneixements bàsics, però pot ser no tants com per aprofundir i treure-li tot el suc que té”. En canvi, la professora **C** discerneix, pel fet que destaca que “els coneixements que tinc son perquè m'agrada la música i busco maneres de treballar-la, ja que vaig estudiar a la UNIR i només vam fer una assignatura que no era gens pràctica a l'aula...”. Aquestes dades recollides es basen en les preguntes nou i deu de l'enquesta que aborden l'objectiu número u

“Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l’aula d’infantil” i cinc “Detectar patrons o tendències en l’aplicació de la música a través de les enquestes efectuades”.

En definitiva, les dades extretes de les respostes plantejades a les docents ajuden a fer front als objectius número quatre “Analitzar les respostes obtingudes de les enquestes realitzades a docents referents en educació infantil i a professionals de la música” i cinc “Detectar patrons o tendències en l’aplicació de la música a través de les enquestes efectuades”.

5.2. Interpretació i discussió dels resultats

L’objectiu general plantejat en aquest treball és investigar sobre com i quan es fa servir la música en l’àmbit educatiu per generar aprenentatges en l’etapa d’Educació Infantil. Els resultats obtinguts a través de les enquestes ratifiquen la importància de l’aplicació de la música a les aules d’infantil. A més, els docents la consideren com a una eina potent i transversal que ajuda el procés d’ensenyament i aprenentatge no només en l’àmbit musical sinó també a altres àrees. Concretament, es mencionen el llenguatge, el moviment i les matemàtiques entre altres, d’acord amb l’afirmació de Riesco Jimeno (2009) que va dir que la música es troba en diferents àrees d’aprenentatge.

Els professionals especialistes (**A i B**) sostenen que la música es troba al nostre entorn en totes les tasques quotidianes tal com afirma Casas (2001). En efecte, les docents d’infantil (**C, D i E**) i els especialistes (**A i B**) han coincidit en les enquestes i han expressat la presència de la música en el nostre quotidià. En el cas de les mestres **C, D i E** fan menció de forma específica a la música vinculant-ho a l’ús diari a les aules gràcies a les múltiples aplicacions que permet treballar l’àrea musical. De fet, els musicoterapeutes pensen que la música aporta avantatges als nens i nenes quant al seu aprenentatge i menciona a tall d’exemple el domini del llenguatge, la dicció, la coordinació o l’agilitat mental (Sarget Ros, 2003). En aquesta línia les professores **C, D i E** especifiquen que utilitzen la música com a via educativa per treballar i a la vegada afavorir l’atenció i concentració, la memòria, el llenguatge, la coordinació, la creativitat, l’establiment de rutines, l’expressió corporal i emocional, la consciència fonològica, el vocabulari, per recollir i per treballar les pràxies. A més, la mestra **A** afirma que les matemàtiques en cursos superiors es troba present a la música. També afegeix que “la música facilita la comprensió d’altres matèries, ja que fomenta l’hàbit d’escoltar, valora el silenci com a punt de partida de qualsevol aprenentatge, reforça la concentració ...”. D’aquesta manera, es pot comprovar que els resultats afirmen la teoria de diferents autors com són Justel, Benítez i Díaz

(2017); Justel i Díaz (2012) o Beineke (2017) i a la vegada s'assoleix l'objectiu número dos "Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees".

A més a més, les dades extretes al·ludeixen a l'apropament de la cultura mitjançant la música, específicament, el professional **B** explica que "La música és una eina de comunicació i de transmissió de valors, coneixements, tradicions, emocions i vivències" tal com menciona Mateiro (2022) que posa en relleu el paper de la música a l'educació com a eina transmissora de coneixements, cultura i dret. A efecte pràctic, la mestra **A** expressa que es va produir un canvi al centre educatiu, Institut Escola del Prat, en què es va substituir el timbre tradicional que marca l'horari d'entrada i sortida dels estudiants al centre per música.

En suma, és important tenir presents les motivacions de l'alumnat pel que fa al procés d'aprenentatge. Dit això, la cançó és una estratègia creativa emprada pels professionals generar entusiasme i a la vegada estimular processos cognitius en el desenvolupament dels infants (Trávez Cantuña et al., 2016). Quant a l'aplicació de la música, els especialistes (**A** i **B**) fan referència a la cançó com ajuda per plantejar activitats i com a via per fer-ho vivencial. També al joc i al cos per aproximar-se als conceptes musicals. Alhora posen èmfasi en les necessitats del grup, en la motivació intrínseca dels infants, en la seva participació i referent a la creació de plaer fent música totes plegades.

Per finalitzar, un altre aspecte que hem pogut identificar a partir de les respostes dels professionals implicats, i en particular de les mestres referents dels grups d'infantil (**C**, **D** i **E**), ha estat la insuficiència de coneixements musicals per poder aplicar-los a l'aula, ja que en general remarquen que disposen de coneixements mínims. Aquesta problemàtica està vinculada amb la manca de formació específica del professorat de música (Beineke, 2017) i en les escasses competències docents per adaptar les tasques o propostes a les necessitats i interessos dels infants (Nieuwmeijer et al., 2019).

6. Conclusions

La finalitat de l'elaboració d'aquest treball ha estat investigar sobre "Com i quan es fa servir la música l'Educació Infantil" que dona nom al títol del TFG. Arran d'aquest objectiu sorgeixen uns altres específics, concretament cinc.

Quant al primer objectiu específic, "Examinar les diferents estratègies i activitats musicals utilitzades a l'aula d'infantil", podem dir que es va donar resposta a aquest objectiu quan es va redactar el marc teòric, ja que es va realitzar una profunda recerca documental. En alguns d'aquests articles es tractava els mètodes de l'aplicació musical. També gràcies a les respostes obtingudes de les enquestes que van completar aquest objectiu amb les dades dels professionals que es troben dia a dia amb els infants. Amb les quals hem pogut veure que els professionals fan un ús divers de la música en diferents moments del dia i per treballar infinitats d'aspectes.

El segon objectiu "Avaluar la relació musical i el rendiment acadèmic en altres àrees" també es va assolir a partir de la recerca bibliogràfica i les enquestes, ja que a més d'obtenir informació pels articles vam poder contrastar-la amb les respostes dels professionals. Gràcies a aquestes dues vies hem pogut conèixer la relació estreta que hi ha entre la música i altres àrees d'aprenentatge tal com mencionem en l'apartat de resultats.

Pel que fa al tercer objectiu "Identificar les rutines diàries on es fa servir la música com a eina d'aprenentatge" a diferència dels dos anteriors, aquest objectiu es va poder assolir gràcies únicament a les enquestes dels docents, ja que a la recerca documental no es va trobar gaire informació sobre rutines o moments del dia en què es fa ús de la música. Per aquest motiu, les enquestes en línia van ser claus en el desenvolupament del treball perquè van permetre obtenir informació sobre els moments en què es fa servir la música a l'aula d'infantil. En definitiva, hem pogut veure que la música és present durant tota la jornada escolar tant en rutines com les entrades, el bon dia o el comiat fins al treball en diferents àrees com el llenguatge, el moviment o les matemàtiques. De fet, quan es va fer l'anàlisi dels resultats de les enquestes, totes les mestres van coincidir a dir que es feia un ús diari de la música (vegeu annex 3).

Continuant amb el quart objectiu "Analitzar les respostes obtingudes de les enquestes realitzades a docents referents en educació infantil i a professionals de la música" es va complir gràcies a la creació de les enquestes i la resposta dels professionals implicats. L'anàlisi de les enquestes digitals ha aportat una gran informació al treball a més d'un valor únic, ja que és informació de professionals que es troben en primera línia amb els infants.

El cinquè i últim objectiu consistia a “Detectar patrons o tendències en l’aplicació de la música a través de les enquestes efectuades” es va aconseguir a la vegada que s’assolien els anteriors objectius. D’aquesta manera, les dades ens mostren que la tendència actual en les aules d’infantil s’encamina a fer servir cada vegada més la música tenint present diferents mètodes d’aplicació, és a dir, no hi ha una metodologia concreta i correcta sinó que cada docent a partir dels coneixements adquirits tria críticament quins referents vol aplicar juntament amb la seva forma de fer. Malgrat això, encara hi ha cert desconeixement per part de les mestres referents quant a fer servir la música per beneficiar l’aprenentatge integral dels infants.

Seguidament, un cop finalitzat l’estudi es pot considerar les següents **conclusions** amb relació a la pregunta plantejada inicialment: Que la música és una eina educativa molt valuosa que és present en el nostre dia a dia a més de ser transversal en les diferents àrees d’aprenentatge i que l’educació musical ofereix un gran ventall de beneficis quant al desenvolupament integral dels infants des d’edats primerenques fins a persones adultes.

Dit això, m’afegeixo a la reflexió que contempla que si la música és tan important i es troba en les diferents àrees d’aprenentatge, per què no es contempla transversalment i deixa de ser una assignatura aïllada? (Riesco Jimeno, 2009).

Pel que fa a l’**experiència personal** al llarg de l’elaboració del TFG, la recerca i realització d’aquest treball m’ha aportat una visió més ampla del món musical i de la potencialitat de la música no només pels infants sinó per qualsevol persona. Gràcies a aquesta experiència, he adquirit nous coneixements tant de la temàtica estudiada com del procés d’elaboració d’un treball acadèmic. Per consegüent, considero que el TFG ha estat clau en la meua formació com a futura mestra.

Per finalitzar, menciono la **limitació** que ha estat present durant l’elaboració del treball que ha sigut el temps. Malgrat no haver pogut tenir més temps per elaborar un treball més extens sobre la temàtica he aconseguit obtenir un estudi sobre un tema més específic. En conseqüència, es proposen dues **línies noves de recerca d’investigació**, la primera línia que proposo és investigar sobre com la música pot ser una eina de gran ajuda per atendre la diversitat que coexisteix dins les aules, tenint presents les necessitats educatives especials. La segona línia de recerca que plantejo és la implementació d’un projecte musical infantil (3-6 anys) adreçat a escoles de màxima complexitat, tenint de model el projecte anomenat “Teixint músiques” de la Fundació Pau Casals (s.d.), que contempli l’espai i materials específics per afavorir la participació activa, l’aprenentatge funcional a través de la descoberta i la creativitat.

7.Referències bibliogràfiques

- Acosta de la Fuente, M. E., Parejo, J. L., i Monreal Guerrero, I. M. (2020). La música como vehículo para la educación intercultural en infantil: un estudio de caso. *ArtsEduca*, 26, 30-45. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7395972>
- Arús Leita, E., i Pérez Testor, S. (2008). La interpretación musical como conductora educativa en la etapa infantil y la evaluación de su repercusión emocional. *Eufonía*, 42, 7-16.
- Beineke, V. (2017). Componiendo colaborativamente en la escuela: entre teorías y prácticas en el campo del aprendizaje musical creativo. *Revista internacional de educación musical*, 5, 31-39.
- Bentley, L. A., Eager, R., Savage, S., Nielson, C., White, S. L., i Williams, K. E. (2022). A translational application of music for preschool cognitive development: RCT evidence for improved executive function, self-regulation, and school readiness. *Developmental Science*, 26(1), e13358-n/a. <https://doi.org/10.1111/desc.13358>
- Bermell, M. Á. (2008). Aportacions de l'experiència musical i el moviment a l'educació. *Comunicació Educativa*, 21, 41-48. <https://doi.org/10.17345/comeduc200841-48>
- Bernal Vázquez, J. (2005). Apuntes para una nueva educación musical en la escuela. *Publicaciones: Facultad de Educación y Humanidades del Campus de Melilla*, 35, 61-67.
- Casas, M. V. (2001). ¿Por qué los niños deben aprender música?. *Colombia Médica*, 32(4), 197-204. <https://colombiamedica.univalle.edu.co/index.php/comedica/article/view/210/213>
- Colom Cañellas, A. J., y Universidad de Guadalajara. (2009). *Conocimiento científico y realidad: nuevas perspectivas en epistemología pedagógica*. Universidad de Guadalajara. Centro Universitario de la Costa Sur.
- Fundació Pau Casals. (s.d.). *Projectes educatius: Teixint músiques*. Pau Casals Educa. <https://paucasalseduca.org/activitats-recursos/teixint-musiques/>

- Generalitat de Catalunya. (2023). Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 8851. <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8851/1955221.pdf#page=14>
- González Roldán, R., i Díaz González, D. (2021). Ecocuentos musicales cooperativos para la formación artística del profesorado de infantil. *Artseduca*, 30, 97-110. <https://doi.org/10.6035/ARTSEDUCA.5588>
- Institut d'Estudis Catalans. (s.d.). Música. Dins *Diccionari de la llengua catalana*. <https://dlc.iec.cat/Results?DecEntradaText=m%C3%BAsica&AllInfoMorf=False&OperEntrada=0&OperDef=0&OperEx=0&OperSubEntrada=0&OperAreaTematica=0&InfoMorfType=0&OperCatGram=False&AccentSen=False&CurrentPage=0&refineSearch=0&Actualitzacions=False#>
- Jansen, H. (2012). La lógica de la investigación por encuesta cualitativa y su posición en el campo de los métodos de investigación social. *Paradigmas; Una Revista Disciplinar de Investigación*, 5(1), 39-72.
- Jiménez Buedo, M., i Santana Leitner, A. (2012). *Tècniques d'anàlisi qualitativa. Mòdul 5: Entrevistes, grups de discussió i enquestes*. Universitat Oberta de Catalunya. https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/68265/2/T%c3%a8cniques%20d%27an%c3%a0lisi%20qualitativa_M%c3%b2dul%205_Entrevistes%2c%20grups%20de%20discussi%c3%b3%20i%20enquestes.pdf
- Justel, N., Benítez, M. A., i Díaz Abrahan, V. (2017). Beneficios del entrenamiento musical en el desarrollo infantil: una revisión sistemática. *Revista internacional de educación musical*, 5, 61-69.
- Justel, N., i Díaz Abrahan, V. (2012). Plasticidad cerebral: participación del entrenamiento musical. *Suma Psicológica*, 19(2), 97-108.
- Lacárcel Moreno, J. (1991). La psicología de la música en la Educación Infantil: el desarrollo musical de los cero a los seis años. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 11, 95-110.

- Mateiro, T. (2022). Derecho a la educación musical en la escuela. *Revista Internacional de Educación Musical*, 10(1), 93-101. <https://doi.org/10.1177/23074841221131442>
- Meneses, J., Bernabeu, J., Bonillo, A., Eiroa-Orosa, F. J., Rodríguez-Gómez, D., Valero, S., i Valldeoriola, J. (2018). *Intervención educativa basada en evidencias científicas*. Universitat Oberta de Catalunya. <https://femrecerca.cat/meneses/publication/intervencion-educativa-basada-evidencias-cientificas/intervencion-educativa-basada-evidencias-cientificas.pdf>
- Morales Bopp, R., Díaz Gamba, M., i Liliana Díaz, M. (2014). La música como recurso pedagógico en la edad preescolar. *Revista Infancia Imágenes*, 13(1), 102-108.
- Nieuwmeijer, C., Marshall, N., i Van Oers, B. (2019). Dutch early years classroom teachers facilitating and guiding musical play: problems and opportunities. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(6), 860-871.
- Optimot, consultes lingüístiques. (s.d.). Educació musical. En *Generalitat de Catalunya*. https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html?action=Principal&method=detall&input_cercar=educaci%F3+musal&numPagina=1&database=TERMCAT&idFont=3686866&idHit=3686866&tipusFont=Diccionaris+terminol%F2gics+del+TERMCAT&numeroResultat=1&databases_avansada=&categories_avansada=&clickLink=detall&titol=educaci%F3+musal&tematica=Ci%F8ncies+socials&tipusCerca=cerca.tot
- Riesco Jimeno, B. (2009). La música en la educación infantil. *Padres y Maestros*, 327, 33-35.
- Sarget Ros, M. A. (2003). La música en la educación infantil: Estrategias cognitivo-musicales. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 18, 197-209.
- Suesa, S., i Sánchez, S. (2010). La música i la dansa per millorar les competències bàsiques. *Comunicació Educativa*, 23, 45-50. <https://doi.org/10.17345/comeduc201045-50>
- Trávez Cantuña, J., Constante, M. F., Sigcha Ante, E. M., Ceiro Catasú, W., i Defaz Gallardo, Y. P. (2016). La expresión musical como herramienta para el desarrollo integral infantil. *Didasc@alia; Didáctica y Educación*, 7(6), 353-370.

UNESCO. (2023, 25 de maig). *Música en tu aula: entonando oportunidades en los procesos educativos*. UNESCO.

<https://www.unesco.org/es/articles/musica-en-tu-aula-entonando-oportunidades-en-los-procesos-educativos>

Vaamonde-Sánchez, R., Arriaga-Sanz, C., i Cabedo-Mas, A. (2021). Estrategias para la transformación de conflictos con el tiempo en el aula de música: Un estudio desde la voz de los docentes. *Revista Internacional de Educación Musical*, 9(1), 65-72.

<https://doi.org/10.1177/23074841211046715>

Noelia Cardenete Ventaja

Annexos

Índex annexos

Annex 1. Full consentiment informat.....	2
Annex 2. Preguntes de les enquestes.....	4
2.1. Preguntes de les enquestes als professionals de l'educació musical (A i B).....	4
2.2. Preguntes de les enquestes a les docents d'Educació Infantil (C, D i E).....	5
Annex 3. Transcripció de les enquestes.....	6
3.1. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'educació musical (A).....	6
3.2. Transcripció de l'enquesta de l'especialista de teatre (B).....	7
3.3. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I3 (C).....	9
3.4. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I4 (D).....	10
3.5. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I5 (E).....	12

Annex 1. Full consentiment informat¹

FULL DE CONSENTIMENT INFORMAT

Títol de l'estudi:

Institució responsable:

Investigadora responsable:

Recerca tutoritzada per:

Objectius de l'estudi

- *Feu un llistat dels objectius del vostre TFG*

Riscos i incomoditats

La participació en aquesta recerca no representa cap risc per a vostè. Així mateix, no participar en aquesta recerca no tindrà cap mena de conseqüència personal, acadèmica o professional per a vostè.

Confidencialitat

Se li recorda que les dades lliurades seran d'ús exclusiu de l'autora del treball i de caràcter anònim i que la seva participació és voluntària.

El consentiment informal es guardarà en un lloc segur i acabada la recerca serà destruït i les bases de dades generades seran completament anònimes. Si té qualsevol pregunta o desitja més informació de la recerca, no dubti a comunicar-se amb l'autora de l'estudi.

¹ Adaptació del document realitzat per la Universitat de Barcelona.

Signatura

Afirmo que se m'ha explicat la finalitat i objectius de la present investigació, els procediments utilitzats en l'estudi, els possibles riscos i incomoditats. Declaro que he llegit aquest consentiment informat i que la signatura a continuació expressa el meu desig de participar voluntàriament en aquest estudi.

El/ la participant en l'estudi

Data

Declaro haver explicat la finalitat de la investigació, els procediments utilitzats en l'estudi, identificant aquells que tenen finalitat merament d'investigació, els possibles riscos i incomoditats que puguin originar-se i que he respost el millor que he pogut a les preguntes que se m'han formulat respecte a l'estudi.

La investigadora de l'estudi

Data

Annex 2. Preguntes de les enquestes

2.1. Preguntes de les enquestes als professionals de l'educació musical (A i B)

Ets mestre/a d'educació musical?

- Sí
- No
- Altre

En el cas d'haver seleccionat en l'anterior pregunta "altre" especifica la professió/rol

1- Quina metodologia segueixes per introduir o treballar la música a l'aula amb els infants? Per què has escollit aquesta metodologia i no una altra?

2- Com adaptes la metodologia a les necessitats educatives dels infants? I a les diferents edats?

3- Fas servir la música per treballar aspectes no musicals (com el llenguatge, les matemàtiques, etc.)?, quins? I en quins moments?

4- Com et marques allò que vols treballar? Quins criteris estableixes?

5- Com avalues el progrés i l'aprenentatge musical dels infants? Quins criteris o indicadors segueixes?

6- Quina perspectiva tens sobre la música des del punt de vista professional? (Com la definiries)

7- Fas servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? (Moments del dia en què es fa servir la música)

8- Quina és l'estructura d'un dia de música amb alumnes d'infantil?

9- Et coordines amb altres docents d'infantil per integrar la música en altres moments del dia, fora de la classe de música?

10- Organitzes actuacions o concerts amb els infants? Amb quina freqüència i en quins moments del curs?

Pregunta addicional: Vols afegir informació sobre la temàtica?

2.2. Preguntes de les enquestes a les docents d'Educació Infantil (C, D i E)

Mestra d'Educació Infantil

- Mestra tutora d'I3
- Mestra tutora d'I4
- Mestra tutora d'I5

1- L'escola fa servir música per indicar l'entrada o sortida al centre, en el menjador, etc.? Quan?

2- Fas servir la música a l'aula amb els infants? I en altres moments? (Per exemple en sortides, etc.)
Especifica-ho.

3- Apliques la música en diferents àrees d'aprenentatge? Quines i com presentes la música als infants?

4- Hi ha moments específics del dia en què utilitzes més la música? (Per exemple, a l'arribada, abans o després del pati, en moments concrets de la setmana a l'hora del conte musical, etc.)

5- Amb quina freqüència incorpores activitats musicals a l'aula?

- Mai
- Ocasionalment (entre una o dues vegades a la setmana)
- Setmanalment (més de dues vegades a la setmana)
- Diàriament

6- Feu servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? Quina?

7- Quin ús consideres que fas servir de la música? (Com a professional)

8- Des del teu punt de vista com a mestra, com descriuries la música?

9- Penses que tens coneixements necessaris sobre la música per implementar-la? Per què?

10- Els infants tendeixen a demanar música? En quines situacions? Quin tipus de música?

Pregunta addicional: Vols afegir informació extra sobre la temàtica?

Annex 3. Transcripció de les enquestes

3.1. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'educació musical (A)

Ets mestre/a d'educació musical?

- Sí

1- Quina metodologia segueixes per introduir o treballar la música a l'aula amb els infants? Per què has escollit aquesta metodologia i no una altra?

La meua metodologia a música és una barreja del mètode Segarra/Kodály, Dalcroze i Orff.

2- Com adaptes la metodologia a les necessitats educatives dels infants? I a les diferents edats?

Intento fer la música de manera molt vivencial. En forma de joc, i a través del cos, és com ens aproximem a tots els conceptes musicals. Tinc molt seqüenciats els sabers musicals a aprendre al llarg de l'educació infantil i primària... Tenim 9 anys per davant...no hi ha pressa i cada grup mostra unes necessitats i interessos que han de marcar el ritme de les sessions. Si no, no té sentit.

3- Fas servir la música per treballar aspectes no musicals (com el llenguatge, les matemàtiques, etc.)?, quins? I en quins moments?

Quan cantem treballem el llenguatge, vocabulari, dicció... En cursos superiors, les matemàtiques són molt presents, quan aprenem ritmes complexos.

4- Com et marques allò que vols treballar? Quins criteris estableixes?

A nivell de sabers musicals, prenc com a referència el que marca el Departament... Però sobretot intento apropar uns coneixements mínims a totes i el plaer de fer música juntes, cantant, ballant, tocant...

5- Com avalues el progrés i l'aprenentatge musical dels infants? Quins criteris o indicadors segueixes?

Amb la participació diària i l'observació directa.

6- Quina perspectiva tens sobre la música des del punt de vista professional? (Com la definiries)

La música, present en la nostra vida i en el nostre quotidià, facilita la creació d'activitats d'ensenyament i aprenentatge molt potents, engrescadors, motivadors i de gran valor experimental i emocional i d'una manera transversal. Aprenem música fent música!!

La música, en el seu propi aprenentatge com a llenguatge, aporta intrínsecament diferents actes cognitius i reflexius propis així com també d'altres disciplines. A més, tots aquests actes cognitius es barregen entre si de manera inconscient, vivint i aprenent la música de manera pot holística.

I sense oblidar que la música facilita la comprensió d'altres matèries, ja que fomenta l'hàbit de l'escolta, valora el silenci com a punt de partida de qualsevol aprenentatge, reforça la concentració, treballa i facilita la memorització, treballa l'audició interior, la veu com a element comunicador i potencia els valors de l'esforç i l'estudi constant.

7- Fas servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? (Moments del dia en què es fa servir la música)

A nivell d'escola s'ha substituït el timbre que marca l'horari per música, aspecte que tota la comunitat educativa valora molt positivament. Sé que a Infantil fan servir la música al "bon dia", a l'hora d'entrar a l'aula després del pati...

8- Quina és l'estructura d'un dia de música amb alumnes d'infantil?

Les activitats de la sessió de música van de més tranquil·les a major participació corporal. Sempre hi ha un moment per a la cançó.

9- Et coordines amb altres docents d'infantil per integrar la música en altres moments del dia, fora de la classe de música?

La música és molt present en les tradicions i festes catalanes. Són moments en què ens coordinem per decidir cançons i danses específiques.

10- Organitzes actuacions o concerts amb els infants? Amb quina freqüència i en quins moments del curs?

Actualment, i de manera organitzada, el concert de Nadal.

Pregunta addicional: Vols afegir informació sobre la temàtica?

L'àrea de música pot esdevenir un espai socialitzador, potenciador de l'autoestima d'aquells alumnes amb moltes dificultats en altres àrees, relaxat i de gaudi... Aprofitem-ho!

3.2. Transcripció de l'enquesta de l'especialista de teatre (B)

Ets mestre/a d'educació musical?

- Altre

En el cas d'haver seleccionat en l'anterior pregunta "altre" especifica la professió/rol:

Teatre.

1- Quina metodologia segueixes per introduir o treballar la música a l'aula amb els infants? Per què has escollit aquesta metodologia i no una altra?

Faig cançons de dir hola i adeu i algunes que m'ajudin a plantejar activitats. És una bona manera de què els infants entenguin en quin moment de la classe estan.

2- Com adaptes la metodologia a les necessitats educatives dels infants? I a les diferents edats?

Cançons més o menys complexes segons les necessitats.

3- Fas servir la música per treballar aspectes no musicals (com el llenguatge, les matemàtiques, etc.)?, quins? I en quins moments?

Sí, per saludar diem el nom dels companys cantant.

4- Com et marques allò que vols treballar? Quins criteris estableixes?

Doncs sobretot agafo un eix que em sembli adequat i que els pugui motivar i el desenvolupo i el segueixo musicalment i teatralment.

5- Com avalues el progrés i l'aprenentatge musical dels infants? Quins criteris o indicadors segueixes?

Ho avaluo de forma subjectiva, observant si han après cançons, lletres, i si els agrada fer música amb mi.

6- Quina perspectiva tens sobre la música des del punt de vista professional? (Com la definiries)

La música és una eina de comunicació i de transmissió de valors, coneixements, tradicions, emocions i vivències.

7- Fas servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? (Moments del dia en què es fa servir la música)

La música em serveix per guiar les meves classes, expressar els meus sentiments quan escric cançons i desfogar-me i passar-ho bé quan canto.

8- Quina és l'estructura d'un dia de música amb alumnes d'infantil?

Fem, majoritàriament, teatre, així que la música em serveix per saludar-nos, per guiar algunes dinàmiques i per acomiadar-nos.

9- Et coordines amb altres docents d'infantil per integrar la música en altres moments del dia, fora de la classe de música?

Sí, fem coordinacions per planificar les classes i elaborar els materials que treballarem en elles.

10- Organitzes actuacions o concerts amb els infants? Amb quina freqüència i en quins moments del curs?

Normalment, a partir de 6 anys, 1 cop per curs.

Pregunta addicional: Vols afegir informació sobre la temàtica?

No se m'acut altra informació rellevant!

3.3. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I3 (C)

Mestra d'Educació Infantil

- Mestra tutora d'I3

1- L'escola fa servir música per indicar l'entrada o sortida al centre, en el menjador, etc.? Quan?

Sí.

2- Fas servir la música a l'aula amb els infants? I en altres moments? (Per exemple en sortides, etc.)
Especifica-ho.

Sí, per fer el bon dia, moments de relaxació, per treballar conceptes com les vocals, figures geomètriques...

3- Apliques la música en diferents àrees d'aprenentatge? Quines i com presentes la música als infants?

Sí, utilitzem cançons de falda, cançons del YouTube i una aplicació que es diu Kukis Music.

4- Hi ha moments específics del dia en què utilitzes més la música? (Per exemple, a l'arribada, abans o després del pati, en moments concrets de la setmana a l'hora del conte musical, etc.)

Tant en els moments d'arribada com abans i després del pati, per les rutines, per la tarda...

5- Amb quina freqüència incorpores activitats musicals a l'aula?

- Diàriament

6- Feu servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? Quina?

Per treballar les pràxies.

7- Quin ús consideres que fas servir de la música? (Com a professional)

Com a mestra d'infantil, faig un ús constant i transversal de la música dins l'aula. La utilitzo com a eina educativa per afavorir la concentració, crear rutines i fomentar l'expressió corporal i emocional dels infants. Per exemple, fem servir cançons per entrar i sortir de l'aula, recollir, saludar i acomiadar-nos. També incorpore música en activitats de moviment lliure, danses, jocs rítmics i estones de relaxació. A més, la música em serveix per reforçar l'aprenentatge de continguts, com ara el vocabulari, les vocals o les parts del cos, mitjançant cançons i ritmes senzills.

La considero una eina molt potent per connectar emocionalment amb els infants, treballar la cohesió de grup i estimular diferents àrees del desenvolupament de manera lúdica i vivencial.

8- Des del teu punt de vista com a mestra, com descriuries la música?

Des del meu punt de vista com a mestra d'infantil, la música és un llenguatge universal que connecta amb les emocions, afavoreix el desenvolupament integral dels infants i crea vincles dins el grup. És una eina molt potent per estimular l'atenció, la memòria, el llenguatge, la coordinació i la creativitat. A més, facilita l'expressió de sentiments i pensaments, i aporta alegria i benestar al dia a dia de l'aula. La música acompanya, calma, motiva i uneix.

9- Penses que tens coneixements necessaris sobre la música per implementar-la? Per què?

Lamentablement, els coneixements que tinc són perquè m'agrada la música i busco maneres de treballar-la, ja que vaig estudiar a la UNIR i només vam fer una assignatura que no era gens pràctica a l'aula...

10- Els infants tendeixen a demanar música? En quines situacions? Quin tipus de música?

Demanen les cançons que ja coneixen i que hem anat treballant durant el curs i també les que escolten a casa.

Pregunta addicional: Vols afegir informació extra sobre la temàtica?

Gràcies.

3.4. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I4 (D)

Mestra d'Educació Infantil

- Mestra tutora d'I4

1- L'escola fa servir música per indicar l'entrada o sortida al centre, en el menjador, etc.? Quan?

Sí, a l'entrada i a la sortida del centre.

2- Fas servir la música a l'aula amb els infants? I en altres moments? (Per exemple en sortides, etc.)
Especifica-ho.

Sí, a les rutines del Bon dia cantem. Després del pati posem música per relaxar i fer massatges, així com també a la tarda. L'estona de fer música, posem música, cantem i fem danses.

3- Apliques la música en diferents àrees d'aprenentatge? Quines i com presentes la música als infants?

Sí, a totes. També fem servir el Kukis Music.

4- Hi ha moments específics del dia en què utilitzes més la música? (Per exemple, a l'arribada, abans o després del pati, en moments concrets de la setmana a l'hora del conte musical, etc.)

Sí, en tots aquests moments.

5- Amb quina freqüència incorpores activitats musicals a l'aula?

- Diàriament

6- Feu servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? Quina?

El Bon dia, a les rutines de relaxació i a vegades a la sortida.

7- Quin ús consideres que fas servir de la música? (Com a professional)

La faig servir molt.

8- Des del teu punt de vista com a mestra, com descriuries la música?

La música és molt important pels infants. Transmet emocions, serveix per generar rutines i amplia el vocabulari.

9- Penses que tens coneixements necessaris sobre la música per implementar-la? Per què?

Sí, tinc els coneixements bàsics musicals i m'agrada molt.

10- Els infants tendeixen a demanar música? En quines situacions? Quin tipus de música?

Sí, demanen el que ells escolten a casa.

Pregunta addicional: Vols afegir informació extra sobre la temàtica?

Gràcies.

3.5. Transcripció de l'enquesta de la mestra d'Educació Infantil d'I5 (E)

Mestra d'Educació Infantil

- Mestra tutora d'I5

1- L'escola fa servir música per indicar l'entrada o sortida al centre, en el menjador, etc.? Quan?

Sí, a l'entrada i sortida del centre i dels patis.

2- Fas servir la música a l'aula amb els infants? I en altres moments? (Per exemple en sortides, etc.)
Especifica-ho.

Sí, a l'aula cada dia i en sortides a vegades.

3- Apliques la música en diferents àrees d'aprenentatge? Quines i com presentes la música als infants?

Sí, per treballar llengua, mates i anglès i per fer relaxació.

4- Hi ha moments específics del dia en què utilitzes més la música? (Per exemple, a l'arribada, abans o després del pati, en moments concrets de la setmana a l'hora del conte musical, etc.)

Tots els matins després de les rutines per treballar consciència fonològica, pràxies i vocabulari i després del pati i del menjador per fer relaxació.

5- Amb quina freqüència incorpores activitats musicals a l'aula?

- Diàriament

6- Feu servir algun tipus de rutina relacionada amb la música o que inclogui la música? Quina?

Sí.

7- Quin ús consideres que fas servir de la música? (Com a professional)

Lúdic i educatiu.

8- Des del teu punt de vista com a mestra, com descriuries la música?

Un recurs molt útil i versàtil per a moltes ocasions, que resulta molt agradable i divertit per a tothom.

9- Penses que tens coneixements necessaris sobre la música per implementar-la? Per què?

Crec que tinc coneixements bàsics, però pot ser no tants com per aprofundir i treure-li tot el suc que té.

10- Els infants tendeixen a demanar música? En quines situacions? Quin tipus de música?

Sí, els agrada escoltar-la i ballar quan estem fent l'estona de l'esmorzar.

Pregunta addicional: Vols afegir informació extra sobre la temàtica?

Crec que la música és una via molt potent per arribar als infants de forma global i que a vegades no som conscients i no ho aprofitem o no sabem com fer-ho.